

Izhaja vsak četrtek
in velja s poštnino vred
in v Mariboru s pošilja-
njem na dom
za celo leto 3 gld.—kr.
„ pol leta 1 „ 60 „
„ četrť leta — „ 80 „
Naročnina se pošilja
opravništvu v škofijsk.
posloplju (Bischofhof.)
Deležniki tisk. društva
dobivajo list brez po-
sebne naročnine.

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Posamesne liste
prodaja knjigar Novak
na velikem trgu
po 5 kr. — Rokopisi
se ne vračajo, nepla-
čani listi se ne spre-
jemajo. —

Za oznanila se pla-
čuje od navadne vrsti-
ce, če se natisne en-
krat, 8 kr., dvakrat 12
kr., trikrat 16 kr.

Turki v državnem zboru.

I. Pretečeni teden se je v državnem zboru veliko govorilo o Turkih in pri tej priliki je tirolski poslanec in duhovnik, zgovorni Nemeč Greuter naše liberalce, ustavake in njihovo nemško-magjarsko politiko neusmiljeno zdelal in popolnem pobil in osramotil. Govoril je kot avstrijsk domoljub. Ob enem sta tudi dva Slovana, namreč Slovenec dr. Vošnjak in Čeh, dr. Fanderlik, svetu povedala, kaj da avstrijski Slovani mislimo o turškem prašanju in o dosedanji politiki grofa Andrassy-ja gledé Turčije. Izjave teh govornikov so tako imenitne in za čas, v katerem živimo, važne, da jih moramo tudi bralcem „Slov. Gospodarja“ v premislik ponuditi.

Slovenski poslanec dr. Vošnjak je rekel: „mi Slovani v Avstriji nimamo nobenega zaupanja v delovanje ministra zunanjih zadev (grofa Andrassy-ja) gledé Turčije, marveč moramo njegovo politiko grajati. Kajti ta politika nasprotuje poklicu Avstrije, jenim koristim pa tudi željam jenih slovan-skib prebivalcev, to je: dveh tretjin vsega avstrijskega prebivalstva. Ko so lani meseca julija krščansko-slovanški prebivalci v Bosniji in Hercegovini zgrabili za orožje, da bi otrsli neznosni turški jarem in si ustvarili človeka vrednejše življenje in s klicem: svoboda ali smrt drli v boj ter zraven slovenske zastave razvili tudi avstrijsko, se je vseh Slovanov avstrijskih lotilo globoko sočutje: vsi smo želeli vstašem zmago in srečo in smo jim pokazali z nabiranjem denarjev in obleke svojo djansko ljubezen, zlasti onim, ki so pred turškim mečem k nam pribegli. Takrat je res tudi naš minister vnanih zadev nekoliko dobrohotnosti pokazal vstašem in takrat je res bil pravi trenutek za Avstrijo, da bi se bila krepko potegnila za krščanske prebivalce v Turčiji, takrat bi Avstrija v porazumljenju z Rusijo lahko rešila celo turško prašanje in vsa Evropa bi bila pritrдила. A žali Bog, da se tako ni zgodilo. Naš minister zunanjih zadev je svojo prvo dobrohotnost do vstašev spremenil v sovražno vedenje proti njim

tako, da je Avstrija postala turška prijateljica in pokroviteljica, čeravno so Turki pogosto prestopali naše meje in pri nas ropali in morili, če pa je koji vstaš k nam pribežal, so ga takoj naši žandarji prejeli in zaprli. In ko so politične splet-karije Srbijo in Črnogoro, ki ste vstašem hotli na pomoč iti, tako dolgo zadrževale, dokler niso Turki dovolj vojakov privlekli iz Afrike in Azije, je Avstrija zgubila vse zaupanje pri krščanskih prebivalcih na Turškem in tamošnje Slovane si naredila za sovražnike. In te politike, ki je zares več nego kratkovidna, se drži naš minister v kljub očitnim znamenjem, da Turčija razpada, v kljub strahovitim krutostim, koje so divje turške drubali nad kristijani uganjale — češ da so Turki še dovolj krepki in sposobni za kulturo ali omiko in da se ima Turk v Evropi pustiti. Da, pustiti se imajo po mislih turkoljubov turške hijene ali tigri, da še več kristijanov podavijo; naj vlamljajo v mirne kmetske kočje, naj može na kole, otroke na bajonete natikajo, žene in dekleta skrunijo. Kri hoče človeku v žilah otrpnoti, kedar bere morije v me-stu Bataku, kder so Turki tako divjali, da je od 6000 mirnih, krščanskih Bolgarov samo 48 si rešilo življenje. Kako se avstrijska politika vede proti tem turškim krutostim? Smo — li čuli kedaj iz ust naših državnih voditeljev kako besedo nevolje ali graje proti Turkom, kako krepko besedo v korist ubogih, krščanskih prebivalcev? Nikder in nikoli, pač pa slišimo iz ust ministrov, da je cilj naše politike obranjenje miru in nekako zboljšanje položaja kristijanov na Turškem, vrh tega pa še strmeči beremo v vladinih listih, da zadnji cilj naše politike je — obraniti celokupnost Turčije, t. j. da se Turčija obrani cela. Zato čujemo, kako se Nemčiji in Rusiji mečejo polena pod noge, kedar hočete kaj za kristijane storiti in da se išče zveza z Angleži ter daje na skrivnem Turčiji pogum in zaslomba. To je morebiti pač magjarska politika, avstrijska pa ni bila in nikoli ne bo.

Ministerski predsednik je unidan rekel, da Avstrija ne sme imeti politike, pri kterej bi se gledalo le samo na eden ali dva naroda, na druge

pa ne. Temu odgovorjam, če Avstrija res ne tira politike po narodih, kako pa je potlej to, da smo mi Slovani Avstro-Ogerske izročeni nekaj nemškej ustavovernej, nekaj pa magjarskej gospodovanjateljnosti, kako je to, da nas vedno žalijo v naših narodnih pravicah, da nam krajšajo politične pravice, in nas pikajo in da ravnajo z nami kot z menj pridnimi plemeni, ker smo vendar sicer dosta dobri, da nosimo na plečih bremena monarhije, in sicer velika, in morda njih večji del? (Pravo! na desnej.) Dokler bode Avstrija v svojem notranjem trpela taka zla, tako dolgo se ve da ni zmožna za večja početja na ven. Tem nujnejše toraj je za njo, da se pošteno in odkritosrčno oklene nemško-ruske zveze, ker je ravno to najsigurnejši porok za obranjenje miru in ustanovljenje uredjenega stanja v Turčiji.

S teškim srcem mora avstrijski domoljub gledati v bodočnost našega cesarstva. Uže se je magjarski vpljiv polastil ne samo notranje, nego i zunanje politike. Vsa ta ustavoverna stranka s svojimi začasnimi vplivi in močjo, da, vsa ta vlada je odvisna od milosti Andrassyjeve. (Pravo! na desnej, ugovarjanje in veselost na levej.) In kam pa žene ta magjarizem v vnanjej politiki? Saj vendar vsak dan čitamo v magjarskih listih poziv k vojski proti Rusiji, in dunajsko časnikarstvo, namreč takozvana stranka ustavoverna, katere skoraj neverjetno spačenost je ranjki profesor Wuttke v celej njenej pasjej nagosti tako neprizanašalno odkril, to časnikarstvo se odlikuje v enomer z najgršim psovanjem proti nam Slovanom, in ščuje gotovo na povelje iz Pešte javno in dosledno proti Rusiji. Gospoda! Vojska Avstrije proti Rusiji, kakor se v nekaterih peštanskih in, kakor se vidi, tudi v dunajskih krogih namerava, taka vojska, ki bi se le zato podvzela, da se vzdrži celokupnost Turčije — druge razprtije mej Avstrijo in Rusijo si pač ne moremo lahko misliti in je ne poznamo — vojska Avstrije proti Rusiji za Osmanstvo in proti življenskim koristim krščansko-slovenskega prebivalstva v Turčiji bila bi sramota za celo še krščansko čuteče prebivalstvo Avstrije, bila bi udarec v obraz šestnajst milijonom avstrijskih Slovanov, to bi bil začetek konca Avstrije. (Pravo! na desnej.)

Za resnične koristi skupne Avstrije bodemo tudi mi avstrijski Slovani, kakor dozdej tudi za naprej veseli z blagom in krvjo pripomogli. Saj vendar upamo, da pride končno čas izpoznanja za one, katerim mora na obstanku Avstrije najbolj ležeče biti; saj se vendar zavedamo, da ne terjamo nič krivičnega, nič kar bi ugovarjalo koristim Avstrije in njenih neslovenskih narodov, in da nikakor ne mislimo težiti po prevagi ali gospodovanju v državi. Mi avstrijski Slovani hočemo le kot bratje z enakimi pravicami v hiši Avstrije živeti, mi le nočemo, da smo vedno in vedno le na steno pritiskani.

Avstrija stoji zopet na razpotju svojih osod.

Naj bo znana zgodovinska sreča Avstrije tudi ta pot večja, kakor je menda ročnost in previdnost njenih državnikov!“ (Pravo! pravo! na desnej.)

Govor Greuter-jev objavimo prihodnjic!

Cerkvene zadeve.

Šolske sestre na Štajerskem.

V. Podružnice matiške hiše v Algersdorfu. Glavni namen „šolskih sester“ ni, da bi ustanovljale velikanske učilnice za visoke stanove, temuč pozornost svojo obračajo posebno na nižje prebivalstvo, da otroke izmed tega do prave kršč. odreje peljajo. Deklice njihovej skrbi izročene imajo izrejati za žive ude sv. Cerkve, za device spodobnega ter lepega obnašanja, za prijazne in zveste žene, za pobožne in kršč. matere, za skrbne in pridne gospodinje. Sprejemati imajo v kršč. ljubezni zapuščene in zanemarjene otroke, kar njim bode prineslo obilno božjega blagoslova. S temi besedami je opisan in odmerjen delokrog šolskih sester.*) Da se one res trudijo toto nalogo izvrševati, ter da z izvrstnim uspehom ta blagi namen dosejajo, bo gotovo vsak nepristransk presojavec rad pripoznal, ki je imel priložnost otroke od „šol. sester“ izrejene opazovati. Pravi prijatelji mladine in človeštva so to kmalu spoznali. Trudili so se tedaj, — čeravno tudi z mnogimi žrtvami, po raznih krajih upeljati v šole „šol. sestre“. Smemo trditi, da so se one gledé kratkega obstanda in neugodnih razmer, pod kterimi so se ustanovile, že precej razširile po lepi štajerski deželi. Ako nebi ravno sedaj nekrščanski in vsemu dobremu sovražni časi vladali, bi njih razširjanje gotovo bolj napredovalo.**) Itak iz „matiške hiše“ v Algersdorfu imamo zaznamovati lepo število hčeric — podružnic, ki jih je razposlala „skrbna mati“ delovat za deklinško mladino. Kratko boji to omenjeno, zaporédoma kakor so nastale.

1. Podružnica v Gradcu. Po preselitvi sedeža „matere-prednice“ iz Gradeca v Algersdorf, niso „sestre“ nikakor razpustile deklinške šole v mestu, ampak ustanovile podružnico ter so tam nadaljevale poduk za deklinško mladino, l. 1855. — Še v istem letu je bila privatna deklinška šola k javni šoli za faro „Marija v nebo vzetje“ povzdignena. V letu 1860 je dobila četrti, v l. 1871 peti in v l. 1873 šesti razred. Leta 1874 je bila zopet za privatno šolo oklicana; zavživa pa od meseca septembra 1875 pravice javnih šol. Poduk in odrejo oskrbljuje na tej šoli 10 „šol. sester“. Da se „šol. sestre“ ne potegujejo rade za javnost svojih šol, je ta uzrok, ker si država takrat pravico jemlje, učiteljice-sestre predstavljati, kar le edino mati-prednica po pravilih zamore.

2. Podružnica: Česka

*) Prim. „Statuten der Schulschwestern im Mutterhause zu Algersdorf“ Cap. VI, § 9.

**) Spominjamo tu le, iz kako jalovih uzrokov so p. spodbijali upeljanje „šol. sester“ v Celju. Pis

Kamenica v českem kraljestvu; ustanovljena je bila 11. maja l. 1857. — Mesto je prosilo „šol. sestre“, da naj prevzamejo ondašnja učilnico kot javne učiteljice. Začetkoma sta bila le 2 razreda, za leta dni trije in v l. 1870 še je bil upeljan četrti razred. Pa ta podružnica ni imela obstanka; sestre so bile javne učiteljice; tirjatve ondašnje šolske oblasti so jele take postajati, da „matiška hiša“ gledè pravil „šol. sester“ ni zamogla tistim ustreči. 1. septembra 1871 so bile učiteljice domov poklicane, in so po takem zapustile kameniško podružnico. 3. Podružnica Labodovec (Schwanberg) ima svoj začetek in obstanek zahvaliti Juliji kneginji Lichtenstein-ski, l. 1857. — S prva je bila le privatna deklška šola z 2. razredoma ter z obrtniško šolo (Industrieschule). Do l. 1875 so bile tu le četrte sestre; od tega leta se je začel tudi tretji razred in odposlana je bila tje še ena „sestra“. Pravico javnosti je zadobila šola l. 1872. 4. Podružnica: sv. Juri (St. Georgen a. d. Stiefing) na levi strani Mure na južni-vzhodni strani od Wildona, začela se je l. 1857 v jeseni. Preč. gospod Karl Titz, ondašnji župnik so v kljub mnogim oviram na deklški šoli „šol. sestre“ upeljali. Na dvarazredni privatni šoli oskrbljujejo poduk četiri „sestre“. Leta 1870 je zadobila šola pravice javnosti. (Dalje prih.)

Gospodarske stvari.

Hvala izabele.

M. Trs izabela daje med vsemi pri nas znanimi trsi največi obrodek. Izabela raste v vsaki legi, naj je proti jutru, ali proti večeru, ali proti poldnevu obrnjena. Stori v vsaki zemlji, v mokrotni in suhi, v poščeni in ilovnati, in prenaša vsako vreme. Ta trs toraj zasluži, da se naši vinorejci bolj na njega ozirajo. Izabela pa se posebno prilega za brajde, za v vinograd pa manj, ker prebujno raste in tedaj drugemu trsu preveč senco dela. Ali za brajde in za razpeljavo po drevju menda ni trsa, ki bi izabelo prekosil. Videli smo letošnje poletje jeden trs izabele na brajdo razpeljan, ktera je blizu seženj visoka in kakih 5 seznjev dolga, ki je štel 384 grozdov, potem ko jih je najmanj kakih 150, ki so viseli na slani bolj pristopnih mestih, slana posmodila. Toraj dosti nad 500 grozdov na jednom jedinem trsu! Pa tudi sladke so njene jagode, da se tudi vino iz njih najboljšim sortam sme na stran postaviti. Nekterim sicer posebni muškadni dub izabele ne ugaja, drugim pa zopet ljubi. Po vinogradih v Sausalu v srednjem Štajerskem mnogo izabele gleštajo in hvalijo se ž njeno rodovitnostjo in dobroto njenega vina. Neki gospod pripoveduje v graškem gospodarskem listu o izabeli sledeče: „Pred 14 leti sem iz graškega poskušalnega vrta med drugimi trsi dobil tudi jeden trs izabele, in ga z drugimi vred v vinograd posadil. Med vsemi

trsi je izabela najbujnejše rastla in se smodu popolnoma ubranila, med tem ko so vsi drugi trsi od smoda trpeli. Obrodek je bil sicer tudi njen le pičel, dokler da se ni na blizu stoječe drevo vzpela. Že v drugem letu je bilo drevo vse polno grozdja in vsled tega so se potem tudi k drugim drevesom izabelini ključi položili in po njih in drugih brajdah razpeljali. Vspeh je bil kaj ugoden. Kajti 4 leta pozneje t. j. leta 1872 se je od teh izabelinih trsov po drevesih in brajdah že 10 veder, leta 1873 60 veder, in leta 1874 80, 1875 40 in slednjič letos v ti najslabejši vinski letini 15 veder nabralo. To je vendar sijajen vspeh! Iz tega pač sprevidimo, da ima ta trs hitro rast, da hitro rodi in da mu mraz, smod, pikee in osipee skoraj nič ne škoduje. Tudi trsna bolezen (Oidium Tuckeri), ki skoraj vse brajde napada, se izabele ne loti. Ta trs je toraj vse priporočitbe vreden.“

M. Kako se rane sadike brez guojnih gred vzredijo. Pozno v jesen, predno začne močno zmrzovati, se napravi smes iz $\frac{1}{3}$ pepela in $\frac{2}{3}$ prsti, ktera se potem v proste iz desk zbite zaboje dá, ki so kakih 10 centimetrov globoki. V te zaboje se v začetku januarja posejejo semena po vrsti 1 centimeter vsaksebi, ki se potem od časa do časa polijejo in v zakurjeni sobici pustijo, dokler seme začne iz zemlje poganjati. Potem se zaboji prenesejo, če mogoče v solnčnato kamro. Prst, ki se zato porabi, ne sme pognojena biti. Bolj je pusta, manj se je bati, da rastline poležejo. Če se pa to vendar le zgodi, jih je treba osipati z čvrsto bolj pusto zemljo in le malo zamakati. Pozneje se sadike za časa polagoma nasajajo na prosti zrak posebno, kedar solnce sije. Kolikorkrat je prst suha, se sadike na solncu ali vsaj poldnevu z prestano vodo polijejo. V sušcu se sadike več noči na prosti zrak postavijo in slednjič, če mogoče že konec sušca v prosto zemljo, ki pa ne zmrzuje več, če mogoče o južni kaki steni, presadé, kar se pa, če vreme dopušča, lahko brž iz zabojev zgoditi zamore. Take sadike imajo pred onimi, ki se v guojnih gredah izrejšajo, to prednost, da niso toliko občutljive in da zamorejo tudi trdemu vremenu, ki včasih po presajanju nastopi, lahkejšé zoperstati.

Zimska jabelka. 7. Zlati boršič (Lukas IX. 2. a) Edel-Borsdorfer, tudi imenovan zimski boršič, česki borster, po domače mošancel. Redko ktero jabelko je tako razširjeno in cenljivo, kot zlahtni boršič. Zraven pa je mali, redko srednje veliki sad pravilne, lepe, navadno ploščasto okrogle podoobe. Lupino ima tenko pa trdno, na drevesu voščeno zelenkasto-rumeno ali svitlo-zeleno, pozneje svitlo-zlatorumeno. Mnogokrat se nahajajo na marsikteri površini sadu rumenkasto siye bradavice ali nasadki; nježna cimetna rujavina je tej sorti lastna posebnost. Meso je čisto belo in ima pri popolnoma zrelem sadu nježn zasoben vinsko-

sladek zelo dišaven okus. Zori od novembra do januarja ali februarja, potem zgubi sad svoj prijeten okus. Za namizni sad je zlahka boršič splošno cenljiv, tudi za gospodarstvo na vsak način za rabo. Jabelčnica te sorte je najzlahknejša. Drevo rasto s prva počasi, vendar v zraste precej veliko in dočaka veliko starost, ter ostane zelo zdravo in trpežno. Akoravno drevo še le od 15. do 20. leta dovolj rodi, se vselej zguba od prejšnjih let po obilnem donesku in po višji ceni zdatno povrne. Za cestno in poljsko sajenje ne sodi dobro, ker se vejevje pri starejih drevesih skoro do zemlje obeša. Da se najhitreje sadunosna drevesa zlahknega boršiča dobijo, svetujemo to sorto na močna starejša drevesa drugih sort cepiti. Po skušnjah se je dokazalo, da takošna drevesa že v 5—6 letih precej obilno rodijo.

Kakošna mora sadovno drevce biti, da je za presajanje najbolj pripravno. Sadovno drevce za presajanje pripravno mora imeti vitko, ravno, dosti močno in dolgo steblo, na katerem ni nobenih ran ali kakih drugih poškodovanj videti. Korenine morajo biti obilno razraščene, zdrave in na prezezu rumenkasto-bele. Vrh mora imeti najmanj 3—4 vejice, izmed katerih mora biti jedna kot podaljšano steblo za srednjo glavno vejo pripravna. Ako ima drevce sledi suše, močne ozeblin ali kake druge bolezni, ni za presajanje in tudi ne za nakupovanje.

Kletne stanoge. Da se kletne stanoge (*oniscus asellus*) od raznih rastlin posebno od semenjskih preženó, je treba rastline z drobno stolčnim poprom potrositi. Poper je tudi proti drugim mrčesom in proti gosonicam dober pomoček, rastlinam samim pa čisto neškodljiv.

Zakaj se rodne vinske trte ali rozge prirezujejo? Ako se rodne vinske trte prirezujejo, tako postanejo bolj debele in lesnovite in si tudi po nepotrebnem ne delajo sence. Na tak način so tudi prisiljene postranske vejice poganjati in vsa očesa v rodovitna razviti. Več kakor 10—21 očes na jedni rozgi puščati ne kaže in ravno tako nepotrebno dolgo raščeno rozgo, kar le zabranjuje, da rozga ne postane dosti močna, da ne za časa dozori in tako trpežnejša, zdravejša in proti mrazu trdnejša postane.

M: Gnojenje travnikov se vrši v jeseni predno sneg zapade, ali se pa mora ali pozimi ali spomladi gnojiti, samo da se gleda, da se gnoj po travinem drnu enakomerno razdeli, kar pa snežnica, ki redivne snovi gnoja razkrojuje, najbolj opravi.

Brodarjem se je pod ostro kaznijo zaukazala večja opaznost pri prevaževanju ljudi. Na vsakej ladji mora biti deskica pribita, katera kaže, kako globoko se sme ladja v vodo vtapljati.

Od roba ladje do vode ne sme nikoli menj biti nego 0.25 metra.

Sejmovi. 20. nov. v Ivniku, v Gomilcah, pri sv. Jurju na Pesnici, v Podsredi, v Ljubnem, v Rušah, v G. Polskavi, v Šoštanju, v Slov. Gradu; 21. nov. v Arzežu, pri sv. Barbari v Halozah, pri sv. Jurju na Šavnici in pod Tabrom, v Podčrtku, pri sv. Marjeti na gornj. dravskem polju in v Svetini pri Celju; 22. nov. v Arnaužu; 25. nov. v Ptuj, v Ločah in v Dobjem.

Dopisi.

Iz Dunaja. (Poslano.) Slavjansko pevsko društvo na Dunaju napravi pondeljek 4. decembra veliko koncertno zabavo v „Gartenbaugesellschaft“ (Blumensäle) I. Parkring. Vstopni listi dobé se po 1^{gld.} 50 kr. v „Slovanski besedi“, I. Doblhofgasse 9, i v Mayrederjevej kavarni, I. Rothenthurmstrasse; pri kasi velja vstopnica 2 gld. Sodelajoči udje sprejemajo se vsak petek zvečer od 7—9 ure v vadnici, I. Salvatorgasse 12, Parterre (Cäcilienvereinslocale). Podpirajoči udje lahko naznanijo svoj pristop g. predsedniku društva, dr. Lench-u, v društveno pisarno, I. Bognergasse 3, III. nadstropje. Sodelajoči udje platijo na leto 3 for., podpirajoči pa 6 for. Ustanovnine plača vsak ud 2 gld. Kdor za ustanovninó vloži najmanj 20 gld., naznani se v zapisniku ustanovnikom. Slovenski vseučiliščniki, ki so dobri pevci, vabijo se k obilnemu udeleževanju pevskih vaj slavj. pev. društva. Na mesec plačujejo le 25 kr.; ako jim tudi tega ni mogoče, oprosté se lahko popolnoma, ako to društvenemu odboru naznanijo. Obilno udeleževanje pevskih vaj je pglavitna reč.

Od sv. Lenarta v slov. goricah. (Veliko zločinstvo) se je pretečene dni zgodilo pri krčmarju Ahmanu v Jablancih sv. Barbarske fare. Prilomastilo je namreč tje 6 pobalinov razbijat in razsajat. Ker pa niso brž nikogar našli, ki bi se hotel z njimi trgati, so krčmo zapustili. Sedaj srečajo posestnika Lovrencija Simoniča, ki je imel pištolo pri sebi. Kmalu se jeden zareži nad njim: pištolo proč! Sedaj se začnejo trgati in križem streljati; pobalini so namreč tudi imeli vsak svojo pištolo. Vendar pri streljanju se druga nesreča ni zgodila, kakor da je eden pobalinov bil nekoliko obstreljen. Ker streljanje ni zdalo nič, so začeli razdivjani pobalini planke iz zagraje pipati in po nesrečnem Simoniču lopati dokler se ni mrtev na zemljo zgrudil. Pri tem strašnem hudodelstvu so tudi nekega 60letnega kočljarka Senekoviča močno na glavi ranili. Sodnija sedaj morivce lovi in zapira, pa tudi vesila bi jih naj, sicer mirni davkeplačilci ne bomo ne imetja ne življenja več slobodni.

Iz Slovenjgraškega okraja. (Volitve — nesreča.) Obljubo svojo, da bodem „Slov. Gospo-

darju" o volitvah v tukajšnji okrajni zastop dalje poročal, moram vendar enkrat izpolniti. Pri volitvi iz skupine kmečkih občin je glasovalo vseh 32 volilcev za kandidate konservativne narodne stranke. Mestni liberalci niso mogli dobiti ne enega moža na svojo stran. K temu sijajnemu izidu volitve sta najbolj pripomogla 2 veljavna moža iz Šmartna, ki sta s svojim velikim vplivom na to delala, da so se pri prvotnih volitvah pravi možje izbrali, in izvoljeni se tudi stranke držali. Naj ves slovenski svet njuni imeni izve, ta moža sta Val. Fišer, obč. predstojnik, in Franc Vavkan, posestnik na Haberjevem v Šmartnu. Drugič pa se pri tej volitvi vidi vspeh izvrstno vredjene agitacije, katero je vodila izkušena roka. Tako je večina 20 glasov proti 12 liberalcem na naši strani bila. Kako trdna je ta večina, se je pokazalo pri volitvi načelnika in odbora za okr. zastop. Po dolgem odlaganju je vendar v saboto na den sv. ap. Šimona in Jude sklical okrajni glavar novo izvoljene zastopnike, da sestavijo novi odbor. Kakor je bilo dogovorjeno, tako se je vršila volitev. Za načelnika je bil z 21 glasovi izvoljen g. Fr. Peharc, c. kr. okrajni sodnik, za njegovega namestnika g. dr. J. Šuc z 20 glasovi. Ravno toliko glasov so dobili odborniki, in sicer g. Janez Bart, veliki posestnik na Lindenhofu iz skupine velikih posestnikov, g. Janez Tomšek, notarj. koncipijent iz skupine mestne, g. M. Lohninger, zastopnik velikih obrtnikov, in g. Janez Vivod, posestnik v Doliču iz skupine km. občin. Iz celega zastopa sta bila izvoljena g. dr. Šuc in g. Val. Fišer. Zdaj so osramoteni omolknili krokarski glasovi iz mesta, ki so napovedali, da bo za načelnika vendar le izvoljen Kaligarič, in hoteli s tem neslogo in razpor med našo stranko zasejati; g. Kaligarič še od svojih privržencev ni vseh glasov dobil. Novemu odboru kličemo: Bog daj srečo k blagoslovnemu delovanju!

Ne navadna nesreča se je 7. nov. zgodila v Mislinju pri tamošnjem posestniku Krajncu. Hlapec po imenu Peter Vrbnik je imel slamorezni nož ali koso v rokah ter se je tako po lestvici podal na senjak po seno in slamo. Ali nesreča je hotla, da se mu je na lestvici posmeknola. Ubogi človek pade na tla s koso vred, to pa tako nesrečno, da je z vratom priletel na njeno ostro stran in si veliko žilo prerezal. Kri je začela silno teči, pomoči ni bilo nikder blizu in tako je reva umrl, preden je zdravnik priti mogel. Človek pač nikoli ne vé, kde ga nesreča išče in kedaj in kaka smrt zasači. Bodimo tedaj vselej pripravljene — stopiti pred sodnika božjega!

Iz mariborske okolice. (Razne novosti.) Naš mnogozaslužni g. Seidl je vendar le prizanesljiv, ker neče kaznovati tistega mizarja, ki še dozdej ni cerkvenih vrat pri sv. Križu naredil! Tam gori pri sv. Križu je bila pred nekterimi leti seja zavoljo popravil pri cerkvi. G. Seidl je v račun postavil tudi nova vrata pri cerkvi, pa še

zdaj so tiste stare dveri. Ko ga je nekdo prašal, kjé so dveri, je odgovoril: „Das Thor können Sie gleich haben.“ „Dveri zamorete hitro imeti.“ Hej Seidl komandirajte mizarju: „kaznoval Vas bom za 10 ali 20 fl. po navadi, ako dveri v 5 letih ne napravite.“ Zagotovim vsakega, da bo mizar nove dveri v 14. dnevih k sv. Križu spravil! Seidl je hotel od kamnolomnikov denarje imeti za naloženo manto v kamški grabi, namreč okoli 100 fl., pa kamnolomniki pravijo, da radi plačajo, vendar hočejo preje vedeti ali se je ovih okoli 200 fl. vsako leto porabilo za kamško grabo ali ne, ker je cesta izvrstno slaba. Da bi pa cesta lepša ostala, je dal Seidl na Kranerjevem hlebu tablo obesiti, na kateri se bere v nemškem jeziku, da nihče ne sme više 20 centov kamenja naložiti. Kdo bo le tehtal kamenje? Ako še tehtnico za kamenje dobimo, bodo zopet novi stroški! G. Kocmut ste že dobili svojo šolnino, katero vam hoče nekdo zabraniti? Opomnimo Vas, da je tukaj že vse na pol dvanajst. Podučitelja zopet nimamo! Bil je izvrsten podučitelj v Kamei za nemške in slovenske otroke, namreč g. Mejovšek, pa prosil se je dalje, ker je g. Seidl hotel kamško faro za 20 gld. obogateti in mu jih ni dovolil. Nek srenjski predstojnik je rekel: kjer je potreba, tamkaj prihranjuje, pri drugih rečeh pa ne. Po naših mislih smo resnično bolj potrebni podučitelja, kakor pa tehtnice za kamenje. Tudi stanovanje za podučitelja je slabeje, kakor kajha in kravji hlev pod šolo. Inženir Adleter je iz Maribora pismeno poslal, da se odpove srenjskemu odborništvu; ne zdi se mu več varno v kamškem pašaliku služiti.

Politični ogled.

Avstrijske dežele. V Istriji se tamošnjim Slovanom od priseljenih Italijanov godi, kakor drugod Slovincem od strani Nemcev in Magjarov. Pri volitvah so Slavjani vselej propadli, a sedaj so se tudi v Istriji vzdrzabili in pri slednjih volitvah za deželni zbor premagali Labé in Lahone ter so volili v Koprú slovenski in konservativno. Izvoljena sta dr. Lijon in dekan Fabris. Lahoni so celo denarje ponujali, ali vsak Slovenec je možko odgovoril: „jaz poštenosti nimam na prodaj“. Slava takim Slovincem! — V državnem zboru se je povedalo, da svitli cesar klosterske postave, katero so lahi liberalni poslanci na škodo in krivico menihom in nunam izdelali, niso potrdili. Liberalci se vsled tega jezijo, toda vsi verni katoličani se veselijo in so hvaležni svitlemu cesarju. Tudi se je ondi izvedelo, da je račun za svetno razstavo l. 1873 sklenjen — dohodkov je bilo 4 milijone — stroškov pa 19 milijonov; davkeplačilci smo tedaj morali določiti 15 milijonov. Bog nas varuj več takih razstav! — Zakaj da so vladini uradniki zadnji čas tako pogosto časnike, zlasti slovenske zaplenjevali ali konfiscirali, to je sedaj tudi jasno. Minister Auersperg je to naravnost

storiti ukazal, ker se je bati, pravi minister, da nebi ljudje nevoljni bili na sedanje ministre. — Sedaj imamo dvojni gosposko v deželi, kar je preveč; to čutijo tudi liberalci, pa si ne morejo pomagati in nekateri hočejo sedaj število uradnikov pri okrajnih glavarstvih pomnožiti. Temu je ugovarjalo veliko poslancev, najbolj ostro pa naš slovenski poslanec g. Herman, ki je pri tej priliki celo centralistično sistemo strašno zdeloval. Rekel je, da so centralisti po „politični goljufigi“ se dokopali do svoje nadvlade in da zato ne bo boljše, dokler ne dobijo dežele, narodi in Cerkev, kar vsakemu gre. — Grof Andrassy je zbolel, menda ima le kar politično bolezen in da bo moral zapustiti ministerski stol; — to bi bilo dobro znamenje, sicer se nam je res bati, da dobimo vojsko z Rusi zavolj razburjenih Magjarov in gnjilih Turkov. Magjarski državni zbor bo sklenol postaviti zoper oderuhe ter se ne bo smelo posodniti tujati več nego 8%. Pri nas bi take postave tudi treba bilo. — Ubogim ljudem, ki so pred Turki iz Bosnije v Hrvatsko pribežali, se strašno godi; veliko jih je že gladu umrlo; 10. nov. se je v Gračac pripeljalo 700 bosenskih beguncev, katerim so od mraza, lakote in bolezni na potu pomrli skoro vsi otroci. Kamo je le v Evropi odšla krščanska ljubezen, ki bi vendar enkrat ustavila turško silo in konec storila neizmernemu trpljenju kristijanov na Turškem!?

Vnanje države. Ravno kar se je po Mariboru vesti raznesla, da bodo vsaki čas avstrijski vojaki, kateri so na odpusto, po telegrafu pozvani k njihovim regimentom. To kaže, da je evropski mir res v največji nevarnosti, to pa vse zavolj Turkov. Ruski car se je iz Livadije vrnil domov v Petrograd čez glavno mesto Moskavo. Tukaj je zbral okoli sebe rusko dostojanstvo in mestno zastopništvo ter slovesno rekel: vem, da ima vsa Rusija z menoj vred živo sočutje za trpljenje naših slovanskih sobratov na Turškem. Jaz bodem v Carigradu zahteval pravico za kristijane in če nje pri Turkih ne dosežem, imam trdno voljo ravnati samostalno in prepričan sem, da se bo cela Rusija na moj klic vzdignola. Bog nam pomagaj dovršiti naš sveti poklic. Ta nagovor kaže, da bo Rusija šla turškim kristijanom na pomoč. Vojne priprave nam to potrjujejo. Vsa mesta na morji, zlasti Odesa so že tako utrdjena, da jim ne bode ne turško, ne angleško brodovje zamoglo kaj škoditi; 13. nov. je izišel ukaz, takoj napraviti 6 vojnih korov ali oddelkov iz vojakov 3 južnih gubernij namreč v Odesi, Harkovem in v Kijevu. Veliki knez Konstantin, brat carov, bo jim višji poveljnik. Vsa Rusija je razburjena, mesta darujejo na milijone denarja, vojaki pa gorijo želja znositi se nad Turkom. — Kaj bo storila Avstrija, to še ni znano. — Prus drži nepremakljivo z Rusi in celo nemški katoličani se proti nam čudno obnašajo, pravijo, da bo Nemčija prej ali slej porgrabila avstrijske dežele, v katerih Nemci živijo.

Tako so se drznoli govoriti javno v državnem zboru v Berlinu. To so nam nevarni glasovi! Francozi delajo priprave za novo svetovno razstavo v Parizu, ki se ima že meseca februarja 1877 odpreti; delajo celo po nedeljah; to pač za katoliške Francoze ni lepo. — Na Italijanskem so liberalci dobili pri volitvah velikansko večino; katoličani se volitev niso hotli udeležiti. Tem bolj se je bati, da bo sedaj Italija prilično vzela Turkom deželo Tunis in celo proti Avstriji vojsko začela? Angleži pomnožujejo svoje brodovje in pošiljajo vedno več vojakov v Azijo in govoreca gre, da bodo šli Turka branit in si za plačilo vzeli bogato egiptovsko deželo z dragim Sueškim prekopom. Zasedli so tudi že deželo Beludžistan in se iz Indije pomeknoli bliže Rusom. — Črnogorci so ulovljenih pa tudi drugih Turkov rešeni, prve so izpustili, drugi pa so zlasti Muktar-paša in Derviš-paša sami odstopili od črnogorskih mej. Srbi so večji del vojakov spustili domov, ob enem se pa marljivo delajo priprave na novo vojsko v zvezi z Rusijo, od koder je došlo zopet 150 oficirjev. — Turki, vidévi, da stojijo pred rusko vojsko, se povsod pripravljajo na boj, zlasti utvrdujejo mesta Vidin, Ruščuk, Silistrijo in Šumlo v Evropi, v Aziji pa Erzerum Kars in Batum, ki so blizu ruske meje. V Drinopolju zbirajo 96 bataljonov, v Donavo so poslali dva monitorja ali dve železni ladji, da Rusom branijo prehod; Grkom je pripeljala nova ladja oklopnica iz Francoskega 15.000 pušek in 1 milijon patronov. Grška, Srbija, Črnogora s vstaši vred in Rumunija zamorejo skupaj gotovo 300.000 vojakov na noge postaviti zoper Turke. Rusi pa bodo odločili!

Za poduk in kratek čas.

Freimavrerji, sedanji antikristi.

+ Posvetni vladarji bi morali, po izgledu poglavarjev katoliške Cerkve, tajna društva obsoditi in prepovedati, sicer bodo se prej ali slej dopolnile besede sv. Alfonza Liguorjanskega, ki je freimavrerje dobro spoznal ter o njih rekel: „Ta svojat bo enkrat pogubila — ne Cerkev, ampak države in vladarje. Vladarji jo prezirajo; zato bodo prepozno spoznali kvar, ki so si ga naredili. Ljudje, ki Boga ne spoštujejo, bodo še manj spoštovali vladarje.“

Posvetne vlade bi tedaj ne smele tajnih društev prezirati, pa tudi se jih ne bati, ampak odločno bi morale vsa prepovedati in njihova načela odstraniti iz državnega življenja. Najpred bi se morale vse obstoječe družbe freimavrerjev razpustiti in ustanovljenje novih prepovedati. Vlada ima za to pravico, ker tajne družbe z nepoznanimi zakoni in voditelji, zvezane z enakimi družbami celega sveta, so neodvisna tajna država v državi, česar ne sme nobena vlada trpeti. Tako pravico ima posvetna vlada tudi za to, ker tajnost vzbuja

sum, da nameni tajnih društev niso poštene in koristni občenemu blagru, torej jih vlada ne sme trpeti. Dalje ima vlada pravico, svojim uradnikom zapovedati, naj iz takih društev izstopijo, ker nihče ne more dvema gospodoma služiti; drugim podložnim pa sme to zdaj zapovedati s toliko večjo pravico, ker so v konstitucionalnih državah dovoljene za vsak pošten namen javne družbe.

Zraven tega bi morale vlade odstraniti iz državnega življenja vsa kriva načela freimavrska, duh freimavrski, ki v družbi zavira krepko razvijanje krščanskega duha. Mi mislimo s tem tisti duh, ki ga zastopa novošegni liberalizem razširja-joč neverstvo, zanikajoč človeško odvisnost od Boga, od cerkvene in posvetne oblasti, ustanovljajoč države brez Boga, ljudstva brez vere, šole brez katekizma, družine brez zakramenta, sploh ves red brez krščanstva.

Prevrat v tem obziru pač freimavrerjem ne bi bil dovoljen in kričali bi na vse grlo, dokler bi si upali; ko bi pa videli, da je vladam resnica, bi potihno in zginoli. Dokler se kdo s svojim sovražnikom pogaja, kaže, da se ga boji in to sovražniku daje še večjo srčnost in drznost. Sicer pa mi nismo poklicani dajati vladam svetov, kako in kaj naj storijo, da dosežejo svoj imeniten poklic: ohraniti in pospeševati mir in srečo med svojimi podložnimi; zato še damo le posameznim nekatere dobrohotne nasvete, kako se naj vsak za se obnaša ter upira delovanju freimavrerjev. Postavimo se najpred na temelj krščanstva, širimo njegova načela in pobijajmo protivna z besedo in z peresom. Novine in knjige, ki širijo brezbožna in neverska načela, vrzimo iz svojih hiš, ker je grešno podpirati in hraniti, kar je sovražno Kristusu in njegovej Cerkvi. Kakor si freimavrerji prizadevajo, da nam mladino odvzamejo in po svojih načelih odgojijo, tako si moramo mi prizadevati, da uni tega ne dosežejo, ampak da se nam otroci odgojijo na temelju katoliške vere. In kakor freimavrerji tiščijo povsod svoje privržence naprej, tako bodi naša skrb, da na važna mesta pridejo le pravi vestni kristijani, ki so zmiraj tudi najboljši domoljubi. H koncu bi še radi dostavili sledečo važno opazko: Mi ne mislimo, da bi se med nami Slovenci že freimavrerstvo nahajalo; ali zato bi vendar zmiraj morali gledati, da pri volitvah ne damo komur koli svojega glasa, ampak samo možem, ki so pripravljene braniti ne le naše politične in narodne, ampak tudi naše verske pravice, kajti mi nismo le Slovenci, ampak katoliški Slovenci. Teh načel se držoč, stojmo vsak na svojem mestu ljubeči in braneči svoje in katoliške Cerkve pravice. Kdor je zmoežen, naj dela z peresom, drugi z besedo in spet drugi z denarjem, kdor pa premore, naj dela s tem in unim za sveto reč. Tako borenje za dobro nasproti hudemu obstoji že od začetka sveta in bo do njegovega konca. Konečna zmaga bo pa zmiraj na pravični strani. — Starodavna pravlica pripoveduje, da

je velikanska egiptovska piramida (ogromen zidan spomenik na grobih egiptovskih kraljev) stala že pred vesoljnim potopom. Ob potopu so vode pokrivalo celo zemljo in kar je na njej, samo ta piramida je gledala iz vode, in ko so vode odtekle, stala je edina med razvalinami sveta trdna in močna, kakor poprej. Nam se dozdeva, ta piramida podoba skale sv. katoliške Cerkve. Iz pokončevajočega preseljevanja narodov, izmed krvavih bojov in divjih prekuacij, izmed zmešnjav brezštevilnih krivover in socijalnih homatij, v katerih je brez števila tronov porušenih bilo, ohranil se je edino sedež sv. Petra. Po vsaki taki nevihti je poglavar katoliške Cerkve na stolu sv. Petra vstal ter spet mir in red po svetu naredil. To nam daje poročstvo, da ga tudi v prihodnje ne bo nobena sila zrušila: naj tedaj hrujejo valovi antikristov, naj podirajo in rušijo — pokončali in porušili bodo morebiti vse, samo skale sv. Petra ne. Papež bo po končani nevihti kot zmagovalec spet vstal ter premaganim ponudil oljko miru v znamenje obnovljenega krščanskega reda na svetu.

Janez Skuhala.

Smešničar 47. Mož je imel ženo, ki se mu je nalašč bolena naredila in rekla: ej, ljubi moj Juri, pojdi h dohtarju in mi prinesi „flajšter“. Juri se poda takoj k zdravniku in reče: gospod dohtar Flajšter, flajšter! Ta pa je mislil, da ga ima Juri za flajšter in ga plosne za vsako uho enkrat. Juri se obrne in gre domov. Žena mu precej reče: Juri, si dobil flajšter. Mož jej odgovori: dobil sem in prinesel dva, ter počí ženo za uho. Žena sedaj brž zdrava skoči kvišku, Juri pa hiti nazaj k zdravniku. Ko ga ta zagleda, mu reče, smeje se: no, Juri, so pomagali flajštri. Juri: „gospod, dobro so pomagali, pa še obeh niti porabil nisem, enega prinesem nazaj“ — in plosne prav živo zdravnika za uho in odide domov.

Razne stvari.

(Za jugoslovanske pribegle reve) je iz Lembaha nad Mariborom poslal g. G. K. 10 fl. Prenesek 13 fl. 60 kr. Skup 23 fl. 60 kr.

(Nova šola) v Lembahu bo 20. nov. t. l. slovesno odprta in blagoslovljena. Poslopje je lepo, da je kaj.

(Zima) je po vsej Evropi tako hudo potegnola, da že take dolgo ne pomnijo, zlasti ostrá je na Srbskem, Rumunskem in Turškem; v Hercegovini je 37 turških vojakov in 20 konjev zmrznolo.

(Za telegrafiranje) se bo plačilo znižalo na 30 kr. od 10 besed.

(Pogorel) je Franc Mastnjak v Račici za Celjem, škoda se ceni na 230 fl.

(Svitli cesar) so za zidanje nove šole pri št. Jungertu na Pohorju podarili 200 fl.

(Za družbo duhovnikov) so vplačali čč. gg.: Balon 22 gld., J. Bapt. Kunej 11 gld., Turin 11 gld.

(Dražbe) v tretjič 16. nov. Martin Grašič 5020 fl. v Pivali, Jožef Malen v Pohanci 1795 fl.; 20. nov. Karl Cebej 9217 fl. v Radvanju, Marija Zupančič 920 fl. v Konjicah; 22. nov. Janez Fras 3017 fl. v Razvanju; 24. nov. Andrej Cijah v Vozenici 4200 fl., Anton Močovnik v Brezнем pri Konjicah 1644 fl., Marija Šalamun 250 fl. v Mihoceh.

Tržna cena

preteklega tedna po hektolitrih.

(1 Hl. = 1⁶⁵/₁₀₀ vāg.)

Mesta	Pšénica		Rž		Jčómen		Oves		Tursica		Proso		Ajda	
	fl.	kr.	fl.	kr.	fl.	kr.	fl.	kr.	fl.	kr.	fl.	kr.	fl.	kr.
Maribor	8	—	6	10	5	50	3	50	5	10	5	—	5	30
Ptuj	8	40	6	52	5	20	4	30	4	85	4	80	4	90
Ormuž	7	32	6	17	5	70	2	92	4	80	7	80	4	88
Gradec	9	51	7	77	4	88	3	60	5	78	—	—	4	46
Celovec	9	—	7	14	4	76	3	17	4	75	4	46	5	—
Ljubljana	9	39	6	50	4	57	3	59	6	18	4	70	6	50
Varaždin	8	—	6	80	5	80	3	60	5	20	5	50	4	40
Zagreb	10	80	8	—	6	—	3	—	6	80	—	—	—	—
Dunaj	11	90	9	75	8	60	7	50	7	30	—	—	—	—
Pešt	10	88	8	72	7	25	7	30	6	42	5	—	—	—

Najnovější kurzi na Dunaju.

Papirna renta 61.70 — Srebrna renta 66.70 — 1860-letno državno posojila 109 — Akeije narodne banke 834 — Kreditne akeije 143 — Napoleon 9.95 — Ces. kr. cecini 5.91 — Srebro 109.40

Loterijsne številke:

V Gradcu 11. novembra 1876: 67 40 2 47 63.

Na Dunaju " " 24 64 18 77 5.

Prihodnje srečkanje: 25. novembra 1876.

Trgovsk commis (komi)

z najboljšim spričevalom, dobro izurjen v mešani trgovini, umi dobro kupčijo z pridelki ali produkti in se priporočuje trgovcem štajerskim na deželi. Adresa njegova se izve pri opravištvu „Sloven. Gospod.“ v Mariboru.

2-3

Prodaja cerkvenega vina.

V Jarenini se bo 22. novembra ob 10. uri predpoldnevom

7 polovnjakov

letošnjega vina po dražbi prodalo.

V tiskarni družbe sv. Mohorja v Celovcu je ravnokar na svitlo prišel:

Mož-beseda,

izviren igrokaz v 5 dejanjih.

Spisal Mirko Sotlan.

V založbi in na prodaj pri J. Lerher-ju v Ljubljani. 16° = 118 strani.

Cena 40 kr.

Dobiva se tudi: v Celju pri J. Geigerju, v Celovcu v tiskarni družbe sv. Mohorja, v Gorici pri Wokulatu, v Mariboru pri Eduardu Ferlincu, v Ptujju pri W. Blanke-ju.

Dijaki, slov. čitalnice in drugi naročniki, ki vzemejo ob enem najmanj deset iztisov, dobijo jih po 30 kr. pri Josipu Lendovšek-u, stud. phil., Graz, Attems-gasse 19.

Ker je slovenska dramatična literatura še jako revna, posebno glede izvornih del, mislimo, da je dolžnost pravega rodoljuba, da podpira vsako tostrano početje. Vzemite torej in pogledjte!

Razglas.

1-3

Na deželni sadje- in vinorejski šoli blizu Maribora se bodo od 11.—16. dec. 1876 vršila predavanja o kletarstvu za goste. Obsegala bodo teoretični in praktični poduk o vinskem pridelovanju in kletarstvu. Vsaki den bo od 10.—12. ure dopoldne poduk, popoldne pa praktično razkazivanje. Vodil jih in predaval bo strokovnjaški učitelj g. Henrik Kalman. Predavanj se zamore udeležiti vsak Štajerec, ki je 18 let star, in ki zmore potrebnih predznanstij in se za ovi poduk zanimiva. Toda poslušalec se ne sprejme več nego 20. Kdor se želi udeležiti, naj se do 7. decembra pri ravnateljstvu šole pismeno oglasi. Ondi se tudi lahko vse še natančniše izve.

V Gradcu 4. novembra 1876.

Štajerski deželni odbor.

Učeneec

3-3

se sprejme pri gospodu Ivanu Kautzhammer-ju, trgovcu z železom in dragocenostmi v Ormužu. Učeneec mora biti zmožen slovenskega in nemškega jezika in dobra spričevala imeti.